

COLL. X.

CONRADUS, LINUS.

UBI fuisti hodie post prandium? L. In horto præceptoris. G. Quid illud iveras? L. Ille me miserat petitum olera. C. Quæ tandem olera collegisti? L. Vix enumerare possum omnia. C. Saltem quæ occurrunt memoriæ. L. Sed, cur istud quæris? C. Ut interim recordemur aliqua rerum nomina, quæ parvuli didicimus. L. Pulchra est exercitatio: præsertim cum aliquid nobis suppetat otii: audi igitur. Collegi allia, serpyllum, porros, cepas, nasturtium, cuminum, fœniculum, thymum, amaracum, hyssopum, apium, salviam, sutureiam. C. Herbæ sunt olentes, quas adhuc numerasti. L. Sic institueram memoriæ gratiâ. C. Perge porrò. L. Paucæ quidem restant, ut beta, cichorium, lactuca, oxalis, eruca, brassica, portulaca: plures non occurrunt. C. Quî potuisti tot meminisse? L. Præceptor mihi dederat scriptum catalogum. C. Et noveras omnes? L. Nôram; alioquin eum interrogâsem. C. Atqui ego non novi omnes, quamvis nomina didicerim. L. Ego tibi plures etiam demonstrabo, cum licebit nobis in hortum ire. C. Multumne attulisti? L. Plenum calathum. C. Sed de singulis quantum? L. Nimis es curiosus. Quid vis? De singulis attuli quantum opus fuit. C. Tametsi curiosus tibi videor, tamen hoc mihi velim respondeas. Scin' tu in quem usum præceptor tot olerum genera curavit apparanda? L. Partim ut jus benè condiretur, partim ut minutas ex oleribus fieret. C. Quàm benè consulebat nobis! L. Optimè; sed tamen ea non erat causa præcipua. C. Quanam igitur? L. Legistine unquam *Moretum Virgilii*? C. Carmen quidem legi: sed moretum nunquam edi; nec vidi, quod sciam. L. At videbis spero; nam præceptor

uxorem docuit conficere, et illa confecit ex illius præscripto. C. An opponetur nobis aliquid in cœnam boni? L. Saltem jus carniū pingue, benè conditum, carnes optimæ, et minutas ex oleribus. C. Unde scis ista? L. Omnia vidi in culinâ, cum jussus essem adjuvare, præcipuè in meis oleribus repurgandis. C. Quid moretum? Non saltem gustabimus? L. Immò dabitur nobis: nam confectum est quod satis sit omnibus. C. Ista mihi sapiunt magis, præsertim æstate, quàm carnes ipsæ, aut pisciculi. L. Optarem profecto servari carnes in hyemem, ut tota æstate olera et fructus esitaremus. C. Atqui (ut accepi) ista minus alunt. L. Id ergo audivi aliquoties: sed quid opus est tanto studiosis alimento? C. Non tantum fateor: si tamen parentes nos viderent pallidos et macilentos, statim ejus rei culpam assignarent præceptor: nonne sic est? L. Non est dubium: sed quid agas? Ferè parentes (præcipuè matres) nobis indulgent nimium. C. Vera quidem dicis; sed tu interim matris indulgentiâ libentè frueris. L. Quasi verò tu minus. C. Ne mentiar; quod tibi adseribo, in me quoque frequentè experior. L. Non possumus parentum erga nos affectum, nisi nostris vitilis, immutare; tantum caveamus eorum abuti benevolentia: sed imprimis laudemus illum Patrem nostrum benignissimum, qui nobis tales progenitores dedit. C. Ista libens audio; sed nos hora vocat. L. Age, finem imponamus.

COLL. XI.

MORILEUS, DOTHEUS.

UNDE redis? D. E foro. M. Quid emisti? D. Carnem. M. Qualem? D. Vitulinam. M. Ostende, quæso,

ferè nova res est hoc tempore. D. Vide. M. Bona videtur mihi. D. Non falleris, opinor. M. Quot sunt libræ? D. Nolunt lanii appendere vitulinam. M. Cur non? D. Propter novitatem. M. Vide astutiam: scilicet quisque vendit quàm potest carissimè. D. Rem acu tetigisti. M. Quantum putas pondus? D. Duas libras et paulò ampliùs. M. Quanti emisti? D. Age, divina. M. Non sum divinus. D. Atqui multi divinant, qui tamen divini non sunt. M. Fieri potest; sed ex quibusdam conjecturis, alioqui divinatio vetita est in divinis literis. D. Divina igitur ex conjecturâ. M. Emisti totum duobus assibus. D. Paulo minoris. M. Quanti ergo? D. Tenta iterùm. M. Viginti denariolis. D. Nolo te diutiùs torquere de nihilo. M. Dic igitur sodes. D. Hoc totum constitit mihi sex quadrantibus. M. Profectò fortuna tibi pulchrè favit. D. Quam mihi fortunam narras? M. Hic mos est loquendi. D. *Mos (ut dicitur) tyrannus est pessimus.* Atque utinam bonos mores tam studiosè coleremus, quàm obstinatè retinemus malos! M. Tunc meliùs se haberent omnia. D. Nos igitur fortunam istam Ethnicis et impiis relinquamus. *Fortuna nihil est; solus Deus qui favit nobis, solus est adjutor et protector noster.* M. Istud quidem certè scio, fidelitèr credo et verè confiteor: sed quid agas? *Sæpe labitur lingua, nihil mali cogitante animo.* D. Oportebat te illud meminisse, *ne lingua præcurrat mentem.* M. Istud quidem, didicimus è septem Sapientum dictis: sed non semper occurrunt ejusmodi pulchra dicta; licet ea mandaverimus memoriæ. D. Tanto igitur magis illa est exercenda, ut nobis cum opus est, suppetat. M. Isto tuo admonitu, discam esse aliàs prudentior. D. Sed audio signum dari; desinamus.

COLL. XII.

CAROLETUS, QUINTINUS.

ADFUITISNE matutinæ precationi? Q. Adfui: tu vero ubi eras? C. Iveram ad patrem in cauponam. Q. Quid eò? C. Heri vesperi jusserat, ut se convenirem benè manè. Q. Qui ausus es tam manè prodire, idque inconsulto præceptore? C. Jam heri veniam impetrâram; antequam iret cubitum. Sed dic mihi, quid illi à precatione palàm admonuit? Q. *Audivi (inquit) esse inter vos, qui sæpenumero vernaculè fabulentur, et nemo interea vestrum mihi quicquam indicat; quod est argumentum consensionis omnium in eodem peccato.* Hæc fuit acusationis summa; deinde in eam sententiam multa dixit, quæ meminisse non potui. C. Sed quæ tandem fuit conclusio? Q. *Quamobrem (inquit) admoneo vos, ut alius alium ad latinè loquendum cohortemini diligenter et eorum nomina, qui parere noluerint, ad me quam primum deferatis ut huic malo remedium adhibeam.* C. Nullum igitur verbum licebit efferre vernaculum! Q. Quantum ex verbis ejus colligere potui, non ita rem intelligit. Non enim (ut scis) usque adeo est severus exactor, ut statim puniat, si cui verbum aliquod intercolloquendum exciderit. C. Aliquoties (ut memini) palàm dixit, edictum suum ad eos demùm pertinere, qui eum latine sciant, tamen semper latibula quærunt, ut vernacule fabulentur, idque de rebus ineptissimis. Q. Ea est quorundam pertinacia, ut malint sæpissimè vapulare repugnando præceptis honestissimis, quàm laudari atque etiam diligi obsequendo. C. Meministin' audire ex ipso præceptore: *nitimur in vitium?* Q. Memini, atque adeò est verissimum. Tamen qui doctrinam Christi libentèr amplectuntur, non studio peccant neque malitiâ. C. Istud præstat verus

ille timor Dómini. Q. Tales igitur, quoad licet per naturæ infirmitatem, sedulo cavere nituntur, ne quid scientes faciant, dicant aut cogitent, quo Deus vel minimùm offendatur. C. Ergo studeamus et nos id ipsum cavere: studeamus rectè vivere, et Dei nostri parere voluntati; non modo ne vapulemus, sed magis ut illi optimo Patri nostro placeamus. Q. Ita fiet, ut verè simus non tenebrarum, sed lucis filii. C. Sed de his aliàs pluribus; nunc ad disputationes recipiamus nos. Q. Ecce! vocat signum.

 COLL. XIII.

ALBERTUS, TIROTUS.

NUNC demùm redis à foro. T. Quid demùm? Tanta est ad lanienam turba, ut vix accedere potuerim. A. Quas attulisti nobis carnes in diem crastinum? T. Bubulam et vervecinam. A. Estne in foro carniū magna copia? T. tanta profecto, ut mirer adeò caras esse. A. Nihil mirum. Ut multæ sunt carnes, ita multi qui carnes edant quotidie. Sed quæ potissimum vidisti carnis genera? T. Vidi bubulam, vitulinam, vervecinam, ovillam, suillam, hædinam, aguinam. A. Nihilne ampliùs? T. Quid velles præterea? A. Nihil erat ferinæ? T. Non queo referre simul omnia; immò etiam ferinam vidi. A. Qualem? T. Cervinam et aprugnam. Oh quàm pinguis est aprugna! A. Oh quàm ineptus est! T. Quid ita? A. Quia falleris in rerum nominibus. Nam quod in sue domestico dicitur *arvina*, id in sue fero (id est apro) *callum* vocatur; et est in eo genere durissimum. T. Istud quidem audisse non memini. A. Nunc audisti, manda, si vix memoris. T. Tu verè, doctor, unde illud didicisti? A. Domi nos-

træ ferina caro res est frequentissima. T. Unde vobis tanta est copia? A. Pater habet ruri ferarum multarum vivarium, ex quo interdum solidi apri in urbem afferuntur. T. Quale est vivarium istud? A. Locus est ferè quadranguli formâ, amplissimus, muris altissimis, septus undique, consitus multis et proceris arboribus, inter quas sunt dumeta maximè densa. T. Quales sunt illic arbores? utrùm urbanæ an sylvestres? A. Sylvestres ferè omnes: sed in his potissimum quercus et fagi; quarum glande pascuntur cervi, apri, damæ. T. Oh quantas merito gratias Deo debetis, qui vobis largitus est tantam rerum omnium abundantiam! A. Non sumus immemores beneficiorum ejus. Pater enim plurima bona in pauperes erogat; quod tamen tibi uni dictum esse velim. T. Cur ita? A. Quia talia non vult prædicari. T. Tanto magis laudandus, quod *Christi* præceptum verè sequitur, cuius verba apud *Matthæum* scripta sunt; *Cum facis*, inquit, *elemosynam* et quæ sequuntur. A. Quoto capite? T. Sexto, nisi mihi fallit memoria. A. Sed hæc hactenus; satis enim sumus colloquuti, et jam ad disputandum convenitur. T. Eamus igitur. A. Sequere me, aut (si mavis) præcede. T. Ego neutrum faciam; sed unà ibimus.

 COLL. XIV.

JOHANNES, RUBETUS.

SALVE, *Rubete*. R. Oh *Johannes*, auspiciatò advenis: valesne benè? J. Optimè gratia Deo: tu verò ut vales? R. Rectè sanè, Dei beneficio: sed quando rediisti domo? J. Nudiustertius. R. Benè habet, opportunè venisti. J. Nempe sciebam instare vacationis terminum. R. Placètne ut otiosè aliquandiu confabulemur?

J. Maximè dummodò semoti simus ab hâc turbâ clamorâ ludentium. R. Benè mones; secedamus in auditorium illud quod est apertum. J. Quàm aptè hîc sedemus! Age loquamur liberè. R. Suntne perfectæ vestræ vindemiæ? J. Omnino. R. Quantum temporis posuisti in toto opere? J. Dies circiter quindécim. R. Tu igitur semper interfuisti? J. Nullum intermisi diem. R. Quid agebas? J. Uvas sæpiùs colligebam. R. Cum verbo *colligebam* debuisti aliquid addere. J. Quidnam, quæso? R. *Et edebam*. J. Quid opus fuit? De hoc nemo dubitare potest. Quis enim fructus bonos et maturos legit, quin edat etiam ex optimis? R. Profectò rectè loqueris: euge! responsum laudo. J. Jamne putabas os oclusisse mihi? R. Istud nè cogitavi quidem. J. Quid igitur? R. Non expectabam tam promptum tamque prudens responsum. J. Nihil est quod mireris: nam, ut est in proverbio: *sæpe etiam est aliter verba, verba opportuna loquutus*. R. Cui debes hoc proverbium? J. Magistro *Juliano*: is enim dictat nobis interdum proverbia ejusmodi, et pulchras sententias ex bonis autoribus. R. Optimè vobis consulit, sed quibus horis solet id facere? J. Nonnunquam à cœnâ, sæpiùs autem cum in auditorio nihil habemus reddere. R. Utinam sic omnes facerent, dummodò non essent impedimento quotidianis scholæ exercitationibus? J. Benè subjunxisti istam exceptionem per adverbium *Dummodo*. Sunt enim quidem pædagogi, qui suis dictatis et privatis lectionibus sic onerant pueros suos, ut non possunt in scholâ satisfacere. R. Inde fit, ut ipsi præceptores interdum conquerantur de talibus pædagogis. Sed quid agimus? Redeamus ad sermonem institutum. J. Placet. R. Fuistine semper occupatus in uvis colligendis? J. Opus illud in paucis diebus absolvitur, propterea quòd ita magnus operariorum numerus ad id locari solet. R. Quid deinde fit? J. Calcantur uvæ, vinum hauritur è cupis majoribus, eadem

operâ diffunditur in dolia: deinde uvæ ipsæ nondum expressæ subjiciuntur prælo in torculari; postremò exportantur et abjiciuntur vinacea. R. Atqui non curabas ista. J. Immò curabam, aliquâ ex parte: nam agendis omnibus intereram, maximè ut sollicitarem operarios. R. Eras ergo illic tanquam præfectus, et quasi magister operum. J. Immò etiam revera magister operum et præfectus: pater enim me præfecerat. R. Quàm gaudebas isto magisterio! Quàm pulchrum erat videre te cum tuâ gravitate aliis imperantem, alios adhortantem, alios denique arguentem! J. Profectò si vidisses me, dixisses alium esse, quàm in scholâ discipulum. R. Ut video, non eras otiosus. J. Immò, ut bonus paterfamilias, adhibebam sæpenumero manus operi, ut ipsos operarios meo exemplo instigarem. R. Non abs re (ut apparet) tu huic muneri præfeceras. J. Nèpè aliis in rebus expertus eram meam diligentiam. R. Absit tamen verbo jactantia. J. Ego sic intelligo; sed liberè sic loquor, quia cum familiari meo. R. Sed pergamus. Quanta est vobis vini copia? J. Mediocris, qualis ferè hoc anno ubique esse dicitur; tàmetsi vinum rubellum habemus affatim; album non item. Verum quicquid est, contenti sumus, et de manu Dòmini cum gratiarum actione recipimus. R. Quot implevistis dolia? J. Plus minus quadraginta: sed sunt alià aliis majora. R. Papæ! Non tibi videtur magnus proventus? J. Satis quidem; sed non pro ratione anni superioris. R. Quid refert? quanto minor est quantitas, tantò etiam pluris vendetur. J. Sic ferè solet evenire. Sed nonne tibi videor satis narrare de vindemis? Quid præterea desideras? R. Quoniam sic abundamus otio, volo etiam aliquid ex te audire de fructibus arborum. Est enim quasi altera vindemia. Nonne habetis multos? J. Plenis tabulatis, quæ est Dei beniginitas. R. Quando collecti sunt? J. Quo tempore vinum faciebamus, similia colligebam. R. Quæ sunt vobis ejus-

modi fructuum genera? J. Mala, pyra, castanæ, juglandes: sed malorum et pyrorum multa est varietas. R. Quid cotanea? Non etiam habetis? J. Immò habemus, sed ea sub malorum genere continentur; unde et alio nomine apellantur mala cydonia. R. Quid autem attulisti huc rediens? J. Nihil nisi quasillum uvarum selectarum; sed singulis posthac hebdomadibus mihi afferentur plenis saccis mala, pyra, castanæ. R. Interea da mihi, quæso, aliquot ex uvis tuis J. Eamus in cubiculum meum, illic dabo tibi. R. Equidem paratus sum; eamus. J. Illic etiam agemus de repetendo ultimo in diem *Lunæ* colloquio: nam, ut opinor, id præceptor imprimis exiget.

 COLL. XV.

EUSTACHIUS, BOSCOMELIUS.

AUDIVI patrem tuum venisse hodie in Gymnasium. B. Verum audivisti. E. Qua venerat gratiâ? B. Ut pro meis alimentis præceptori numeraret pecuniam; simul ut me illi commendaret. E. Nunquamne te commendarat? B. Immò sæpissimè. E. Quid sibi vult ista commendatio tam frequens? B. Amore verò me prosequitur. E. Quid tum? B. Ideo cupit me diligentèr erudire. E. Quid si commendat, ut sæpiùs vapules? B. Ea est fortassè causâ; sed quid indè? non propterea me diliget minus. E. Unde istud colligis? B. Quia pueri tam necessaria est correctio quàm alimentum. E. Verum quidem dicis, sed pauci ita judicant. Nemo enim est quin panem quàm virgam malit. B. Illud est naturale omnibus; quis neget? sed tamen patientèr ferenda est pœna, præsertim juxta. E. Hæc habetur libello mo-

rali sententia: *Quod merito patiaris, patienter ferre memento.* Sed quid si pœna sit injusta? Ea quoque patientia est nihilominus. E. Cujus causa? B. Propter *Jesum Christum*, qui mortem injustissimam, eamque acerbissimam tulit pro peccatis nostris. E. Utinam id nobis in mentem veniret quoties aliquid patimur! B. Præceptor id nos sæpè admonet, quoties occasio: sed, *surdus narratur fabula*, ut est in proverbio, E. Ergo demus operam, ut simus posthac diligentiores. B. Ita faxit Deus.

 COLL. XVI.

GRANDIMUS, THOMAS.

CUR non iterfuisti hodiernæ concioni? T. Occupatus eram in scribendis literis. G. Non poteras differre negotium? T. Urgebat tabellarii festinatio. G. Atqui præceptor docet nos, omnia postponenda esse Dei negotiis. T. Docet quidem, neque id mihi dubium est; sed nunquam sumus adeò perfecti, quin sæpè Deum terrenis istis postponamus. G. Istud malum est. T. Pessimum verò; sed semper homines sumus, nisi Deus nos Spiritu suo immutaverit. Sed die, quæso, fuitne frequens auditorium? G. Non admodum, pro more solito. T. Unde fit istud? G. Ignoras populum nunc esse occupatum in vindemiis? T. Non ignoro; sed non possunt homines divinis rebus unicam horam impendere? G. De hoc non est meum tibi reddere rationem: hoc tantum dico: *Turpe est doctori, cum culpa redarguit ipsum.* T. Papæ! quantum colaphum impegisti mihi! Vale: *verbum non amplius addam.* G. Esto igitur alias prudentior.

COLL. XVII.

MOLINEUS CERARIUS.

Tu igitur cras (ut audio) discessurus es. C. Cras, si Dóminus permiserit. M. Eho! cur tam citò? C. Urget me pater. M. Immò, tu urges patrem. C. Itàne tibi videtur? Quomodo patrem urgere possum? M. Assiduà missione literarum. C. Tantùm semel scripsi instare vacationem scholasticam. M. Quando misisti literas? C. Hebdomade superiori. M. Quo die? C. Veneris. M. Quid facies domi? C. Instat vindemia, interim colligendi sunt fructus arborum. M. Poteras expectare dimissionis diem. C. Nescio quando sit futurus. M. Spero fore ad finem proximè hebdomadis. C. Sed istud non est in nostro situm arbitrio. M. Nec in præceptoris quidem. C. Cujus igitur? M. Solius Dei qui hominum consilia suo nutu gubernat. C. Atqui *Satanas* videtur inderdum gubernare. M. Quantum Deus ipse permittit. Sed ista sapientioribus relinquamus. C. Tutius est; monet enim proverbium: *Ne sutor ultra crepidam*. M. Sæpè istud ex præceptore audivimus. C. Item quoque non semel docuit nos illam *Pauli* sententiam: *Noli altum sapere; sed time*. M. Illud etiam frequentèr habet in ore: *Altiora tu ne quæsieris*. C. Sed audin' tu ad cœnam signum dari? M. Adhuc pulsat aures meas tintinabulum. C. Eamus in aulam, nè desimus precationi. M. Cras ante discessum te salutabo.

COLL. XVIII.

PETRINUS, CROTERANUS.

Quo ludi genere hodie te exercuisti? C. Juglandium. P. Eequid lucri fecisti? C. Immò, perdidit. P.

Fortuna igitur tibi adversa fuit. C. Nescio quæ fortuna; tantum scio, mea culpâ accidisse: sed ita volente Deo. P. Cur Deus id voluit? C. Ut hinc discam ferre graviora cum acciderint. P. Quasi vero Deus lusiones puerorum curet. C. Profectò; quin etiam *nihil fit in rerum natura sine divina Providentia*. P. Siccine philosopharis? Quisnam te ista docuit? C. Non tute audivisti toties ex concionatore nostro? P. Fieri potest ut audierim; sed quid agas? fluxa mihi memoria. C. Nimirum, quia illam non exerces. P. Quomodo exercenda est? C. Primùm diligenti attentione, hoc est, diligentèr advertendo ea quæ audivimus, aut legimus: deinde eadem sæpè repetendo; denique docendo alios ea quæ didicimus. P. Ista nobis sæpiùs inculcantur à præceptore; sed (mè miserum!) quam supina est hæc mea negligentia! C. Sic sumus omnes, nisi Spiritus ille Dei nos exercitet. P. Quid igitur faciam? C. Expergiscere, mi *Petrine*; toto animo totisque viribus ad Deum aspira, illum assiduè et pro affectu precare, vigilans esto, pravos fugito, versare cum bonis, tum moribus facillimis effice ut eos tibi familiares reddas. P. Quid tandem consequar? C. Rogas? Si te istis moribus assuefacieris, Dóminus Deus sua clementiâ tui miserebitur, brevique animum tuum immutatum senties. P. Oh quàm opportunus hic mihi congressus fuit! Obsecro te, mi *Croterane*, ut sæpiùs colloquamur. C. Per me non stabit quoties utrique licebit per otium. P. Gratias ago maximas. C. Non est quod agas; recipiamus nos in auditorium.

COLL. XIX.

VARRO, CASTRINOVANUS.

Quid est, quod hodie tam citò à patruo redieris, præsertim cùm fuerit convivium? C. Quid illic fecis-

sem diutiùs? V. Cœnam expectasses, ut ederes de prandii reliquiis. C. Satis ederam in prandio. Præterea, jussit patruus ut domum reducerem præceptorem, quem ego ad convivium deduxeram. V. Quid frater tuus, patruelis? cur in ludum vobiscum non rediit? C. A matre retentus est in unum aut alterum diem. V. Quamobrem? C. Ut illi resarciantur vestimenta. V. Illò est mulierum cura. Sed age, quoniam nunc otiosi sumus narra mihi (quæso) aliquid de convivio. C. Quid de illo scire cupis? V. Primùm qui convivæ fuerint? deinde, quàm lautum et opiparum convivium. C. Convivæ fuerunt hi præcipui, quatuor Syndici, subpræfectus urbis, et alii duo primæ notæ è Senatorum numero. V. Nostine? C. De facie quidem: sed eorum non teneo nomina. V. Nulline præterea? C. Duo item ex patris mei familiaribus. V. Quotus esset non observavit: sed erat in mediâ ferè mensâ, è contrariâ parte mei patrum. V. Tu verò? C. Hui, inepte, qui istud roges! Egone homunculus cum tantis viris epularer? Satis hoc mihi honorificum fuit, quod ministrarem. V. Nullæne erant mulieres? C. Nullæ præter uxorem patrum, quæ quidem sedebat in mensâ extremâ. V. Quid illa tam remota? C. Sic voluit ipsa, ut identidem commodiùs surgeret propter ordinem ministerii. V. Quid filius? C. Juxta matrem assidebat. V. Habeo de conviviis; nunc expecto de convivio. C. Onus mihi valdè magnum imponis ac difficile, maximè propter memoriam; sed quando (ut dixisti) plusculum otii nacti sumus hoc pomeridiano tempore, dabo equidem operam, ut aliquâ ex parte expleam desiderium tuum. V. Pergratum mihi feceris. C. Eâ tamen lege, ut par pari referas, si quando dabitur occasio. V. De hoc nihil est quod dubites. Incipe. C. At ego interea sedere volo, quia longa est narratio. V. Eamus sub pergulam, ut in umbrâ commodius fabulemur. C. Audi nunc jam. V. Quia (ut ais) longa est, nar-

ratio, dic mihi primùm quotâ horâ accubitum est? C. Ferè, decimâ. V. Quotâresurrectum? C. Paulò ante meridiem. V. Sedebantne omnes commodè? C. Commodissimè. V. Nunc ad rem aggredere. C. Accipe igitur mensæ præludia. V. Appone, cum voles. C. Imprimis apposita sunt tenella crustula, mellita operis pistori cum aromate. V. Optimum sanè exordium, et ad conciliandos animos aptissimum. C. Omitte, quæso, istas interpellationes, ne mihi perturbetur memoria. V. Posthac non interpellabo, nisi si quid opus erit requirere. C. Sequutæ sunt pernæ salitæ, hilla infumata, lucanica, linguæ bibulæ sale quoque et fumo induratæ. Atque hæc ad excitandam appetentiam, et sitim acuendam. V. Quasi verò non satis acuerentur Solis æstu et fervore. C. Sic doctò solent facere convivatores. V. Ist hæc audio libenter, præsertim cum exprimas omnia propriis et significantibus verbis. Perge porro. C. Eodem ordine interposita sunt acetaria è lactucis capitatis, avium intestina frixa, minutalia ex vitulinâ cum ovorum vitellis integris. Et hæc hactenus de præludiis, qui primus missus fui. V. Nihil interim bibitum est? C. Indigna homine quæstio. Quis enim vino hic parceret? Vix tres, et quidem strenuissimi, fundendis potibus sufficebamus. Sed de potibus agam posteriùs; sine me cibos expedire. V. Agè, sino. C. In secundo missu hæc ferè fuerat, artocrea, pulli gallinacei elixi cum lactucis, bubula, vervecina, vitulina, suilla recens et salsa, jus carniùm ovorum vitellis, croco et omphacio suavissimè conditum, aliquot item juseula ex oleribus. V. Hic plus opinor fabulatum, quàm esum fuisse, quia scilicet assa expectabantur. C. Vix mensam attigerant cum illa tollere jussi sumus. Venio igitur ad tertium missum in quo assa hæc fuerunt exposita, pulli gallinacei, pulli columbini, ansereuli altilis, et suculi, item cuniculi, armi vervecini; postremo ferina duorum generum opere pistorio inerustata. V. Quid præterea? C. Quid

hem! (pene prætermisi) duæ perdice interjectæ cum lepusculo, fabæ virides frixæ, et pisa cocta cum siliquis. V. Nihilne piscium? C. In tempore admones. Erat trutta ingens, quæ divisa fuerat in partes quatuor præter caudam, prægrandis item lucius ad eundem modum quadripartitus. Taceo minutos pisces et mediocres, partim assos aut frixos, item caneros fluviatiles; magno omnia numero: sed hæc magis ad ostentationem quàm ad necessitatem; de iis enim ferè nihil gustatum est. V. Unum mihi videris prætermisisse. C. Quid illud est? V. Nulline erant intinctus? C. Imò singulis propemodum fereulis addita erant scitissimi saporis embammata, quæ coquus ipse miro artificio concinnaverat. Nec verò defuerunt capparides ex oleo et aceto, mala citrea, olivæ conditivæ cum suâ muriâ, acetum rosaceum, et succus oxalidis. V. Oh quot et quanta gulæ irritamenta! C. Adde etiam: corporis et animi impedimenta! V. Sed quis, quæso, fuit ultimus actus fabulæ? C. Tandem, eum jam nec carnes nec pisces ullus ederet, jubet patruus apponi bellaria; in quibus hæc fuerunt præcipua, caseus recens pinguis, itemque vetus multiplex, scriblitæ, placentulæ, oryza in lacte cocta, et benè saccharata, persicca præcocia, ficus, cerasa, uvæ passæ, caryotæ, tragemata, serotina, salgama multorum generum, et alia, quæ nunc mihi non occurrunt. Tanta denique fuit omnium esculentorum affluentia, ut mensa ipsa vix sustineret. Quid quæris? quater aut quinque mutati sunt orbes et quadrulæ. Cibos erasos et duriores magnâ ex parte integros in culinam referebamus; adeo pauci anttingebant, propter delicatiorum copiam. V. Quid confert tanta cibariorum abundantia et diversitas? V. Ad gravandum stomachum, et morbos complures generandos. Sed quid agas? Sic ferè hoc tempore vivitur. V. Qui talibus viris convivium faciunt certare videntur de copia, de apparatu,

de splendore, et lautitiis. C. Et tamen extant inter hujus civitatis leges quædam (ut audivi) sumptuariæ. V. *Silent leges inter convivia*, ut obiter è *Cicerone* detorqueamus aliquid. C. An putas omnes convivas illa sumptuum immanitate delectari? C. Non puto, nisi fortè sint lurcones, aut asoti, aut *Apiciani* (ut ita dicam) ventricolæ. Cæterum quid est in causa? C. Rogas? convivorum non modo stultitia, sed etiam insania. V. *Maxima pars hominum morbo jactatur eodem*; ut ait *Horatius*. C. Sed nos hanc censuram omitamus juxta proverbium: *Ne sutor &c.* V. Redeamus igitur ad propositum. Quale vinum appositum est? C. Si de colore quæris; album, nigrum, fulvum sanguineum, deque singulis coloribus vina multiplicia. Si de bonitate; omnia ferè generosissima: sed imprimis commendabant illud vini genus ex *Burgundia* quod vulgò vocatur *Arbosium*. V. Unde hoc petebatur? C. E patruï cella vinariâ. V. Habetne multum ejusmodi? C. Duos cados vini *Helvoli*, duos item albi limpidissimi. V. Quis fuit prandii exitus? C. Ubi videt patruus convivas omnes penè defessos edendo, bibendo, colloquendo: tunc vinum fundi jubet singulis, omnes ad extremum potum invitat. Hinc ordine tolluntur omnia, insternuntur mensis latiora mantilia ex lino tenuissimo, datur aqua odorifera manibus levitèr ablundis; ego et patruelis, de more, Deo gratias agimus, ipse verò patruus clarâ voce agit universo cœtui. Tandem primus Syndicus, convivarum nomine, satis accurato sermone publicas agit gratias convivatori; simul objurgat eum quòd tam magnifico et sumptuoso apparatu convivatus fuerit. *Immo* (inquit patruus) *mihi quæso ignoscite, quod vos pro dignitate non satis ampliter tractaverim.* His dictis surgunt è mensis universi, magna pars (*vale dicto*) statim discedit; cæteri manent, stantes et colloquentes in aulâ. V. Quid vos interea, qui ministraveratis ad mensam? C. In culinam

ad prandium nos recepimus, corpus illuc otiosè et ex animi sententiâ curavimus. V. Ubi erat interim præceptor? C. Patruus illum seorsim vocaverat ad alloquium. V. Credo, ut te et filium suum de meliore notâ commendaret. C. Istud est verisimile. V. Nescis quæ fuerit causa tanti convivii? C. Quid meâ scire refert? V. Tantò minùs igitur meâ. C. Rectè colligis, et sic expectabam. V. Atqui non sum Dialecticus. C. Tibi est naturalis Dialectica. V. Eandem habent rustici. C. Sed age, dic mihi seriò; non ego te tractavi magnificè? V. Tali convivio nunquam interfueram. C. Gaudeo stomacho tuo satis esse factum. V. Est Deo gratia, qui dedit nobis otium tam jucundum. C. Surgamus tandem: nam audio pueros à lusu discedere.

 COLL. XX.

PASTORCALUS, PÆSATUS.

TITYRE qui patulæ resides sub tegmine mori:
 Tùne hic solus eris, tam lætus tamque supinus?
 P. Oh Melibœe, Deus nobis hæc otia fecit;
 Ille Deus magnus, qui nostrum fecit in usum
 Omnia, dans propriam cunctis animalibus escam:
 Qui mare, qui terras, et quod tegit omnia cælum
 Condidit; ille opifex rerum qui summus habetur.
 Pa. Carmina mitte loqui, nunc me liquère Camœnæ;
 Est mihi mens alibi, cupio certare merendâ.
 P. Sed tamen hæc mecum poteris residere sub umbrâ.
 Namque (ut cernis) locus est satis amplus utrique.

Pa. Mittamus ergo versiculos et ad merendas nostras
 conferamus. P. Per me non stabit; scrutemur peras;

age, explicæ tuam. Pa. Expecta parumper; dic mihi
 priùs, quid habes in merendam? P. Panem. Pa. Qua-
 si verò sine pane merenda esse soleat. P. Ne panem
 quidem pauperes semper habent. Pa. In tempore ad-
 mones, ponendæ erunt reliquiæ nostræ in eorum cor-
 bulam. P. Quid si reliquiarum nihil fuerit? Pa. Saltem
 restabit panis, et hoc satis erit. Sed dic tandem, nun-
 quid habes opsonii? P. Etiam dubitas? Mater mea
 nunquam comitteret, ut me in scholam mitteret sine
 aliquo opsonio. Pa. Dic ergo, quid est? P. Divina.
 Pa. Non sum vates, nec velim hanc merendæ horam
 in nugis terere. P. Saltem periculum facies quàm valeas
 conjecturis; quâ de re jam aliquid in Rhetoricis au-
 divimus. Pa. Aut caseus, aut caro est residua ex pran-
 dio. P. Neutrum. Pa. Dic sodes, ut accingamus nos ope-
 ri. P. Ne te diutiùs torqueam, sunt pyra præcocia. Pa.
 Ain' tu? Res nova; nondum hoc anno videram. P.
 Vide nunc. Pa. Quàm matura sunt! P. Cur non addis
 etiam, quàm bona! Pa. Sed nondum gustavi. P. Satis
 acutè me reprehendis. Accipe, et gusta. Pa. Papæ!
 quàm mitia! quàm boni succi! P. Nonne meritò maxi-
 mas gratias agere debemus nostro tam benigno Patri,
 qui nobis indignis tot bona, tamq; varia largitur? Pa.
 Qui non facit, is profectò est ingrattissimus. P. Age-
 dum, vescamur bonis ejus cum gaudio et gratiarum
 atione. Pa. Jamdudum esurio. P. Sed tu nullum ha-
 bes opsonium? Pa. Vide frustum crassum vetusti casei.
 P. Edamus primùm pyra, caseo claudemus stomachum.
 Pa. Sed maturemus, ne fortè hora nos oprimat. P.
 Neutrum cessare video; certè quod ad me pertinet,
 non queo comesse citiùs. Pa. Ne tamen ita devores
 porcorum more. Ecquid pudet? P. Quia dicebas esse
 festinandum. Pa. *Maturemus* dixeram, non autem *fes-
 tinemus*. P. Ego non adeò scrupulosè inter hæc ver-
 ba discrimen facio. Pa. Vult tamen præceptor, ut
 propriè loquamur, quantum per ingenii captum licebit.

Nam benè loquendo benè etiam scribere condiscimus. P. Contrà diligentèr scribendo consuescimus etiam rectè loqui. Pa. Hæc duo inter se conjuncta sunt. Sed, heus! otiosè (inquam) edamus: satis habemus temporis. P. Nonne tota hæc hora ad merendam libera est? Pa. Hodie quidem libera: sed tamen desinamus ne panis deficiat nos, et nihil reliqui fiat pauperibus. P. Eamus ergo ad puteum ut aliquantum potemus. Pa. Hem! verborum proprietate semper abuteris; istud *bibere* est, non *potare*. P. Quod mihi non parcas, habeo sanè gratiam. Ex pravâ institutione prima hæc vitia contraxi. Pa. Verissimè igitur *Quintilianus* dixit, *Hæc ipsa magis pertinaciter hærent, quæ deteriora sunt: meministin?* Pa. Memini; sed interim juva me ut hauriamus aquam è puteo. Pa. Enitere validius, nimiùm me laborare sinis. P. Tanto bibes jucundius. Pa. Bibitum satis est; recipiamus nos in aulam ne precationi desimus, et actioni gratiarum. P. Tu præcede, dum urinam illuc eo redditum.

 COLL. XXI.

LEONARDUS, POLLIO.

DEMIROR tuam negligentiam. P. Quà in re tandem? L. Quod te non curas diligentius. P. Ego verò me curo fortassè nimis. Satis edo, bibo, dormio; quæ est Dei erga me benignitas: præterea pecto capillum, la-vo manus, faciem, dentes, oculos, et hæc manè præcipuè: quinetiam, cùm tempus postulat, corpus exerceo, relaxo animum, et ludo cum cæteris. Quid vis amplius? L. Mittamus ista; non ea sunt, quæ in te reprehendo. P. Quid igitur? L. Circumspice vesti-

menta tua à calce ad verticem, nihil integrum invenies; omnia sunt lacerata et obsoleta. Isto profecto nequaquam vestrum genus decent; si saltem curares vestitum tuum sarciendum, aut quoquo modo instaurandum. P. Loqueres tu quidem quæ libet; quod si parentes haberes tam procul remotos, fortassè non esses elegantior. Si mihi pecunia suppeteret, non paterer me usque adeo pannosum esse. L. Nec ideo tamen cares negligentia. Cur enim non petis alicundè mutuo? P. Unde peterem? L. Si non alicuade, certè à præceptore posses. P. Quid si dare nolet? L. Nemini denegat ex condiscipulis domesticis, siquidem videt opus esse. P. Id ego non ignoro; sed sum verecundior, quàm ut audeam ex eo petere. L. Ah! rusticus est iste pudor. P. Malo tamen verecundus esse, quàm impudens. L. *Verecundia* (ut dixit quidam) *est bonum in adolescente signum*; sed ubique adhibenda est mediocritas. P. Ego eo sum ingenio, ut semper vereor offendere quempiam. L. Ingenium laudo; sed *est modus in rebus*. Nam ille offendendi metus habere locum debet in rebus turpibus, aut certè indecoris; hic verò nihil tale video. Est usitatum in hominum societate, ut alii aliorum opera indigeant. Quis igitur mihi vitio dabit, si quid amicis aut commodato petam aut mutuo? P. Nemo reprehendet, nisi fortè rebus ejusmodi abuti velis. L. Tu verò (quantum ego novi abuti) nolles. P. Apage istum abusum! L. Quid ergo jam obstat, quo minus petas, præsertim ab homine facillimo, tuique, ut apparet, amantissimo? P. Age, petam; sed per epistolum, quod, ut reddas, tibi dabo. L. Reddam profecto libentissimè, teque isti commendabo diligentèr. P. Equidem non parvam tibi gratiam habeo, quod me tanti feceris, ut ad hanc fiduciam hortare-re. L. Nunc restat, ut scribas quod dicis epistolum, reliqua mihi committas. P. Benè vertat Deus quod cœpimus. Ne dubites; res prosperè succedet.